

Research Methodology & its Tools

روش تحقیق و ابزارهای آن

مؤلفین:

مهندس محمد احسان طاهری (کارشناس ارشد حوزه R&D و مدرس دانشگاه)

دکتر مهسا مشرف (جراح و دندانپزشک)

سرشناسه	طاهری، محمدامسان، ۱۳۶۷ -
عنوان و نام پدیدآور	روش تحقیق و ابزارهای آن = Research Methodology & its Tools
موضوع	مؤلفین محمدامسان طاهری، مهسا مشرف؛ ویراستار ادبی هادی شفیعی.
موضوعات نشر	تهران: مهراندیشان سپهر، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۷۴۵ ص.
شابک	۸۰۰۰۰۰ ریال : 978-622-965424-8
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۷۴۵.
موضوع	کتاب -- روش شناسی
موضوع	Research -- Methodology
موضوع	روش نویسی در تحقیق
موضوع	Proposing writing research
شناسه افزوده	مشرف، مهسا ۱۳۶۷
رده بندی کنگره	Q18۰/۵۵
رده بندی دیویی	۰۰۱/۴۲
شماره کتابشناسی ملی	۶۰۷۷۸۹۳

عنوان: روش تحقیق و ابزارهای آن

مؤلف: محمد احسان طاهری، مهسا مشرف

ویراستار ادبی: هادی شفیعی

ناشر: مؤسسه انتشاراتی مهراندیشان سپهر

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۸۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۵۴۲-۴-۸

تلفن مرکز پخش: ۰۹۲۲۶۱۶۳۶۰۴

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

پیشگفتار

تحقیق و پژوهش فرآیندی برنامه ریزی شده و نظام مند است که برای پی بردن به مسائل ناشناخته و یا فهم عمیق مسایل، انجام می گیرد. تمایل ذاتی انسان به کشف واقعیت ها باعث شده است تا تحقیق و پژوهش پیشرفت قابل ملاحظه ای داشته باشد و انواع روش های انجام تحقیق نیز توسط بشر پدیدار گردد.

انسان در تمامی مراحل زندگی، بخصوص تحقیق و پژوهش، برای رسیدن به هدف های خود روش های مختلفی را آزمایشی می کند و از بین آنها، بهترین و موثرترین روش برای رسیدن به هدف را انتخاب می کند.

روش تحقیق به شیوه ای جستجو و چگونگی دستیابی به هدف تحقیق یا راه حل یک مساله گفته می شود. به عبارت دیگر روش، شناسایی و تحقیق (Methodology) عبارت است از فرآیند دستیابی به دانش از طریق جمع اوری داده ها و روش های آن به یافته ها.

شناخت مفاهیم و تعاریف، مقدمه آشنایی با مصادیق و نمود خارجی آن است از این رو مناسب است در آغاز کار به تعریف لغوی و اصطلاحی روش بپردازیم. در فرهنگ دهخدا درباره کلمه «روش» آمده است: عمل رفتن؛ معبر؛ طرز؛ رسم. و واژه تحقیق هر عملی و از ریشه حق (حَقَّق) به معنای ثبوت و وجوب می باشد که واژه تحقیق مصدر باب تفعل به معنای بررسی کردن، جستار نمودن، اثبات نمودن است و از جمع معنای این دو واژه روشن می شود که عبارت «روش تحقیق» از نظر لغوی به معنای طرز بررسی نمودن، رسم جستار نمودن و شیوه اثبات است.

معنای اصطلاحی عبارت «روش تحقیق» برگرفته از معنای لغوی است و در حوزه روش تحقیق و مآخذ شناسی، بسیار جای دقت و توجه دارد زیرا اگر پژوهشگر به درستی با تعریف «روش تحقیق» و مراحل آن آشنا باشد می تواند به صورت علمی، مراحل کار خود را دنبال کند و اگر اینگونه نباشد، هیچ تضمینی برای حرکت علمی و منطقی وی به سمت کشف حقیقت وجود ندارد لذا به نظر بنده روش تحقیق در اصطلاح عبارتست از: «مسیری قابل تکرار و دارای گامهای مشخص و منطقی که پژوهشگر برای بررسی یک فرضیه یا یافتن پاسخ برای پرسشی به صورت علمی و نظام مند می پیماید».

در نگارش این کتاب تلاش شده تا روش تحقیق و ابزارهای آن بطور کامل تشریح گردد. امید است که انتشار این اثر نه فقط یک اتفاق، بلکه مقدمه ای برای ارتقا سطح علمی متخصصین کشور گردد.

در پایان بر خود لازم می دانیم که شکر نعمت الطاف بیکران الهی را بجا آوریم که بدون آن، نه این راه پیمودنی بود، و نه این مهم، شدنی.

فهرست مطالب

۱۷	فصل اول: کلیات روش تحقیق
۱۷	دو رویکرد (پارادایم) در علوم رفتاری
۱۷	رویکرد خردگرایانه
۱۷	رویکرد طبیعت‌گرایانه
۱۸	اصول علم
۱۸	۱- جبرگرای
۱۸	۲- تجربه‌رایی
۱۸	۳- تکرارپذیری
۱۸	۴- ابطال‌پذیری
۱۸	۵- ایجاد
۱۸	انواع شیوه‌های شناخت
۱۹	۱- تجربه
۱۹	۲- صاحب‌نظران (مرجع مطلع)
۲۰	۳- استدلال قیاسی
۲۱	۴- استدلال استقرایی
۲۲	۵- تمثیل
۲۲	۶- شهود
۲۲	۷- روش علمی
۲۳	مراحل روش علمی
۲۳	ویژگیهای علوم انسانی
۲۴	فرایند علمی
۲۵	سطح تجربی
۲۶	انواع نظریه
۲۷	۱- نظریه استقرایی
۲۷	۲- نظریه قیاسی
۲۷	۳- نظریه صوری
۲۷	۴- نظریه تجریدی
۲۸	هدف‌های نظریه
۲۸	خصوصیات نظریه
۲۸	ملاک‌های ارزشیابی نظریه
۲۹	مفهوم تحقیق
۳۰	مولفه‌های تحقیق از نظر جان بست
۳۱	ویژگی‌های تحقیق از نظر تاکمن
۳۱	مراحل تحقیق از نظر تنودر کاپلو

۳۳	انواع تحقیق با توجه به هدف تحقیق
۳۳	۱- تحقیقات بنیادی
۳۳	۲- تحقیق کاربردی
۳۳	۳- تحقیق و توسعه
۳۴	طبقه‌بندی مفاهیم
۳۴	مفاهیم عینی
۳۴	مفاهیم انتزاعی
۳۵	روش‌های توسعه مفاهیم
۳۶	مفاهیم نظری
۳۶	مفاهیم تجربی
۳۸	طبقه‌بندی متغیرها از نظر اندازه‌گیری
۴۰	طبقه‌بندی متغیرها از نظر نقش آنها در تحقیق
۴۰	متغیر مستقل
۴۰	متغیر وابسته
۴۰	متغیر تعدیل‌کننده
۴۱	متغیر کنترل
۴۲	روش‌های کنترل متغیرهای مداخله‌گر
۴۵	انواع مقیاس‌های اندازه‌گیری
۴۵	۱- مقیاس اسمی
۴۵	۲- مقیاس رتبه‌ای (ترتیبی)
۴۶	۳- مقیاس فاصله‌ای
۴۶	۴- مقیاس نسبی (نسبتی)
۴۷	مسئله پژوهشی
۴۸	روش‌های دستیابی به مسئله
۴۸	منابع تعیین مسائل
۴۸	۱- تجربه
۴۹	۲- مطالعه پیشینه پژوهش
۵۰	ملاک‌های لازم برای انتخاب و بیان مسئله از نظر کرلینجر و تاکمن
۵۱	اشتباهات رایج در تنظیم موضوع تحقیق
۵۲	فرضیه
۵۲	نقش‌ها و اهداف فرضیه
۵۳	ویژگی‌های فرضیه
۵۵	فرضیه‌های استقرایی و قیاسی
۵۶	تفاوت فرضیه، نظریه، قانون و اصل
۵۷	طرح تحقیق به عنوان کنترل واریانس
۵۸	فصل دوم: تهیه و تدوین فرضیه
۵۸	نظرون‌دالان

۵۹	ویزگیهای تدوین فرضیه
۵۹	نظر تاکن
۶۰	مفهومسازی و تعریف مفاهیم
۶۰	مشخصات یک فرضیه خوب
۶۱	نظریه «دونالداری»
۶۱	منابع تهیه فرضیه
۶۲	آزمون فرضیه
۶۲	۱- قابلیت اعتماد علمی
۶۲	۲- ارزش علمی
۶۳	۳- ارزش علمی
۶۳	۴- ظاهر نظر روشی
۶۳	۵- مراجعه به موارد مشابه
۶۴	فصل سوم: جامعه آری و نه گیری
۶۴	نمونه گیری
۶۴	تعریف و اهمیت نمونه
۶۵	انواع نمونه و روشهای نمونه گیری
۶۵	برآورد دقیق پارامترهای جامعه
۶۵	نمونه گیری شاخص ها و مقیاس ها
۶۵	نمونه گیری
۶۶	مفاهیم اساسی در نمونه گیری
۶۹	حجم نمونه
۷۲	دو روش نمونه گیری
۷۳	الف) نمونه گیری احتمالی
۷۳	۱- نمونه گیری تصادفی ساده
۷۴	۲- نمونه گیری سیستماتیک یا تصادفی منظم
۷۵	۳- نمونه گیری طبقه بندی شده (قشر بندی شده)
۷۶	۴- نمونه گیری خوشهای چند مرحله ای
۷۷	ب) نمونه گیری غیر احتمالی (تعهدی یا هدقمند- سهمیه ای)
۷۸	۱- نمونه گیری تعمدی یا قضاوتی یا هدقمند (نظر سنجی سیاسی)
۷۸	۲- نمونه گیری سهمیه ای (پرستگر آزاد است)
۷۹	۳- نمونه گیری دسترس پذیر یا آسان
۷۹	۴- نمونه گیری زنجیره ای یا گلوله برفی
۷۹	توصیه های نهایی
۸۱	فصل چهارم: شاخص ها و مقیاس ها
۸۲	مقایسه شاخصها و مقیاسها
۸۳	شاخص سازی
۸۳	الف) انتخاب گویه ها

۸۵	ب) ارتباط دومتغیری بین گویه ها.....
۸۶	روشهای اعتبار بخشی به شاخصهای ترکیبی.....
۸۷	۱- تحلیل گویه.....
۸۷	۲- اعتبار بخشی بیرونی.....
۸۷	مقیاس (طیف).....
۸۸	۱- مقایسه زوجی.....
۸۹	مقایسه زوجی ناقص یا تصادفی.....
۸۹	ارزیابی.....
۸۹	۲- مقیاس فاصله اجتماعی بو اردوس.....
۹۱	ارزیابی طیف بوگاردوس.....
۹۱	۳- مقیاس تورستون.....
۹۳	۴- مقیاس لیکرت.....
۹۶	روش تحلیل سنجه (به اصطلاح تبیض -ویه).....
۹۷	ارزیابی طیف لیکرت یا جمع نمرات.....
۹۸	۵- طیف گاتمن.....
۹۹	مفهوم بازنمایی کامل در طیف گاتمن.....
۱۰۱	تئوری اجزاء اصلی گاتمن و مفهوم صفر عینی.....
۱۰۳	۵- طیف اوزگود (برش قطبین).....
۱۰۶	فصل پنجم: جمع آوری اطلاعات.....
۱۰۶	طرح تحقیق.....
۱۰۶	هدفهای تحقیق.....
۱۰۸	واحدهای تحلیل.....
۱۱۰	اشتباه زیست بومی و کاهش گرایی.....
۱۱۲	معیارهای تعیین میزان اعتبار.....
۱۱۲	۱- اعتبار معیار یا اعتبار پیش بینانه.....
۱۱۳	۲- اعتبار سازه ای.....
۱۱۳	۳- اعتبار محتوا.....
۱۱۴	قابلیت اعتماد یا پایایی.....
۱۱۴	۱- روش آزمون -آزمون مجدد.....
۱۱۴	۲- روش دو نیم کردن.....
۱۱۵	۳- استفاده از سنجهایی تثبیت شده.....
۱۱۵	۴- قابل اعتماد بودن دستیاران محقق (مصاحبه کنندگان، پرسشگران و کدگذاران).....
۱۱۵	عملیاتی کردن.....
۱۱۶	سطوح سنجش.....
۱۱۷	۱- سنجه های اسمی.....
۱۱۷	۲- سنجه های ترتیبی.....
۱۱۷	۳- سنجه های فاصله ای.....

۱۱۷	۴- سنجه‌های نسبی
۱۱۸	دو عنصر اساسی در تحقیق
۱۱۹	منابع فرضیه ها
۱۱۹	فرضیه جهت دار و فرضیه فاقد جهت
۱۲۰	فرضیه صفر
۱۲۰	فرضیه چند متغیره
۱۲۲	انواع متغیر
۱۲۳	شیوه‌های مشاهده
۱۲۳	تحقیق پیمایش
۱۲۴	کاربرد پیمایش
۱۲۵	پرسشنامه
۱۲۵	۱- زمینه یابی
۱۲۵	۲- طرح نخستین
۱۲۶	۳- آزمون مقدماتی پرسشنامه
۱۲۷	۴- طراحی نهایی
۱۲۷	انواع سوالات پرسشنامه
۱۲۷	۱- پرسشهای بسته
۱۲۸	۲- پرسشهای باز
۱۲۹	۳- پرسشهای دام
۱۲۹	۴- پرسشهای چند جوابی
۱۲۹	۵- پرسشهای فراکن (غیر مستقیم)
۱۳۰	۶- پرسشهای شناسایی (زمینهای)
۱۳۰	۷- پرسشهای جهت بخش
۱۳۰	۷- پرسشهای مشروط (تعیین صلاحیت)
۱۳۱	۸- پرسشهای قالبی
۱۳۱	انواع سوالات پرسشنامه از نظر محتوی
۱۳۱	۱- سوالات رفتاری
۱۳۱	۲- سوالات مرتبط با طرز تلقیها
۱۳۲	۳- سوالات آرزویی
۱۳۲	۴- سوالات پیشنهادی
۱۳۲	ساخت دهی و تنسيق پرسشنامه: (نحوه آرایش پرسشنامه)
۱۳۳	رهنمودهای طراحی سوالات پرسشنامه
۱۳۶	شرایط کلی پیمایش
۱۳۶	۱- یکسانی مفاهیم
۱۳۶	۲- یکسانی فحوی یا زمینه
۱۳۶	۳- یکسانی لحن
۱۳۶	۴- یکسانی موقعیت

۱۳۷	۵- یکسانی پرسشگران
۱۳۷	۶- یکسانی پیشینه
۱۳۷	اجرای پرسشنامه
۱۳۸	سوگیری ناشی از پرسشگر (مصاحبهگر)
۱۳۹	۱- وضعیت ظاهر و رفتار مصاحبهگر
۱۳۹	۲- آشنایی با پرسشنامه
۱۴۰	۳- دنبال کردن دقیق قالب جمله سوال
۱۴۰	۴- ثبت دقیق پاسخها
۱۴۰	۵- کندوکاو در پاسخها
۱۴۵	ارزیابی سه شیوه مصاحبه
۱۴۶	فصل ششم: اعتبار (روایی) و پایایی (قابلیت اعتماد)
۱۴۶	انواع روایی/ اعتبار (VALIDITY)
۱۴۶	الف) روایی درونی (INTERNAL VALIDITY)
۱۴۶	ب) روایی بیرونی (EXTERNAL VALIDITY)
۱۴۷	الف) روایی صوری
۱۴۷	ب) روایی ملاکی
۱۴۸	ج) روایی سازه
۱۴۹	چهار شیوه تعیین روایی سازه
۱۴۹	۱- تعیین همبستگی با سایر آزمون‌ها
۱۴۹	۲- تمایز سنی
۱۴۹	۳- تحلیل عوامل
۱۴۹	۴- همسانی درونی
۱۵۰	عوامل موثر بر روایی (VALIDITY) آزمون
۱۵۰	پایایی (RELIABILITY)
۱۵۱	روش‌های تعیین پایایی
۱۵۱	۲- پایایی بازآزمایی
۱۵۲	۳- روش فرم‌های موازی یا هم‌ارز
۱۵۲	۴- روش‌های همسانی درونی
۱۵۲	الف) روش دو نیمه کردن آزمون (نصف کردن/تصنیف)
۱۵۳	ب) روش کودر ریچاردسون
۱۵۵	ملاک‌های یک طرح آزمایش
۱۵۵	۱- کنترل
۱۵۵	۲- تصنیفی یا ساختگی نبودن
۱۵۵	۳- مقایسه
۱۵۵	۴- کسب اطلاعات کافی از داده‌ها
۱۵۶	۵- داده‌های خالص
۱۵۶	۶- عدم مشتبه شدن متغیرها در فرایند آزمایش

۱۵۶	۷- معرف بودن
۱۵۶	۸- امساک‌گری
۱۵۶	۹- تکرارپذیری
۱۵۶	الف) طرح‌های شبه‌آزمایشی
۱۵۷	۱- طرح پس‌آزمون با یک گروه کنترل
۱۵۷	۲- طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با یک گروه
۱۵۸	۳- طرح مقایسه گروه‌های ایستا
۱۵۸	ب) طرح‌های آزمایشی
۱۵۹	۱- طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل
۱۶۰	۲- طرح پس‌آزمون با گروه کنترل
۱۶۰	۳- طرح چهار گروهی سالومون
۱۶۱	طرح چهار گروهی سالومه
۱۶۱	طرح‌های گسترش‌یافته از طرح‌های آزمایشی
۱۶۱	۱- طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با چهار گروهی
۱۶۲	۲- طرح پس‌آزمون چند گروهی
۱۶۲	ج) طرح‌های نیمه‌آزمایشی
۱۶۲	۱- طرح گروه کنترل نابرابر
۱۶۳	طرح‌های آزمایشی واقعی بر اساس تحلیل عللی داده‌های ریاضی مکرر
۱۶۴	روش اجرای طرح چرخشی
۱۶۵	کنترل در روش آزمایشی
۱۶۵	۱) انتساب تصادفی
۱۶۵	۲) هم‌تا کردن تصادفی
۱۶۵	۳) انتخاب همگن
۱۶۶	۴) تحلیل کواریانس
۱۶۶	۵) استفاده از آزمودنی‌ها به عنوان کنترل خودشان
۱۶۶	عوامل موثر بر روایی (VALIDITY) درونی طرح‌های آزمایشی
۱۶۸	عوامل موثر بر روایی (VALIDITY) بیرونی طرح‌های تحقیق تجربی
۱۶۹	طرح‌های تک‌آزمودنی
۱۶۹	طرح تک‌آزمودنی، مدلی برای تحقیق بالینی
۱۶۹	فرایند تحقیق بالینی
۱۷۰	انواع طرح‌های تک‌آزمودنی
۱۷۱	گروه‌سنجی
۱۷۱	نقاط قوت و ضعف روش آزمایش
۱۷۲	تحقیق همبستگی
۱۷۳	مزایا و معایب تحقیق همبستگی
۱۷۴	روش علی - مقایسه‌ای (پس‌رویدادی)
۱۷۵	شرایط لازم برای استنباط روابط علی (در روش علی مقایسه‌ای)

۱۷۶	روش‌های کنترل محدود در تحقیق علی-مقایسه ای
۱۷۷	تشابهات و تفاوت‌های روش علی-مقایسه‌ای و همبستگی
۱۷۸	نارسایی‌های تحقیق علی مقایسه ای
۱۷۸	تحلیل محتوا
۱۸۰	مراحل تحلیل محتوا
۱۸۲	پایایی کدگذاری در تحلیل محتوا
۱۸۳	محدودیت‌های تحلیل محتوا
۱۸۳	روش فراتحلیل
۱۸۴	خصوصیات فراتحلیل
۱۸۴	منابع خطا در فراتحلیل
۱۸۵	محدودیت‌های فراتحلیل
۱۸۶	کارکردهای (مزایای) فراتحلیل
۱۸۶	مقایسه روش کیفی با روش کمی
۱۸۶	تحقیق کیفی
۱۸۷	تفاوت‌های تحقیق کیفی و کمی
۱۸۸	ویژگی‌های عمومی تحقیق کیفی
۱۸۸	موضوعات قابل مطالعه با تحقیق کیفی
۱۸۹	پایایی و اعتبار تحقیق کیفی
۱۸۹	انواع مثلث‌سازی داده‌ها
۱۸۹	اعتبار بیرونی در تحقیق کیفی
۱۹۰	نمونه‌گیری در تحقیق کیفی
۱۹۱	محدودیت‌های تحقیق کیفی
۱۹۱	انواع روش‌های کیفی
۱۹۲	منابع مورد استفاده در پژوهش تاریخی
۱۹۳	نظرات مخالفان و موافقان روش تاریخی
۱۹۴	اقدام‌پژوهی (پژوهش در عمل)
۱۹۵	پیش‌فرض‌ها و شرایط مناسب برای اقدام‌پژوهی
۱۹۵	مراحل اقدام‌پژوهی
۱۹۶	مزایا و معایب پژوهش در عمل (اقدام‌پژوهی)
۱۹۷	مطالعات موردی
۱۹۸	ملاحظات اخلاقی
۱۹۹	آزمایش پدیده‌های انسانی
۲۰۰	آزمایش‌های طبیعی
۲۰۰	نحوه انتخاب آزمودنی‌ها در آزمایش
۲۰۱	۱- نمونه گیری احتمالی
۲۰۱	۲- انتخاب تصادفی
۲۰۱	۳- همانند سازی

۲۰۳	 بحث اعتبار در تحقیق آزمایشی
۲۰۳	 اعتبار درونی آزمایش
۲۰۵	 اعتبار بیرونی آزمایش
۲۰۷	 گروههای کانونی
۲۰۷	 تحقیق میدانی
۲۰۸	 کاربردهای مشاهده (تحقیق میدانی)
۲۰۹	 موضوع های مناسب برای تحقیق میدانی
۲۱۰	 شاخص های تحقیق میدانی (انواع موارد مشاهده)
۲۱۱	 نقش مشاهده در تحقیق میدانی
۲۱۳	 انواع مشاهده
۲۱۳	 ۱- مشاهده همزمان با مشارکت
۲۱۳	 ۲- مشاهده پدیدار
۲۱۴	 ۳- مشاهده ساخت یافته و ساخت شده
۲۱۴	 تدارک ورود به میدان تحقیق
۲۱۵	 مصاحبه کیفی
۲۱۶	 ثبت و بایگانی مشاهدات
۲۱۷	 تحلیل دادههای کیفی
۲۲۱	 تحقیق بدون مزاحمت
۲۲۲	 تحلیل محتوا
۲۲۲	 موضوع های مناسب برای تحلیل محتوا
۲۲۳	 واحد تحلیل و نمونه گیری در تحلیل محتوا
۲۲۴	 کدگذاری در تحلیل محتوا
۲۳۰	 تحلیل آمارهای موجود
۲۳۲	 مسأله اعتبار در تحلیل داده های موجود
۲۳۳	 تحلیل تاریخی- اسنادی
۲۳۴	 مسائل و مشکلات پدیده های تاریخی
۲۳۵	 امتیازات پدیده تاریخی
۲۳۷	 ارزشیابی منابع در پژوهش تاریخی
۲۳۸	 ۱- انتقاد بیرونی
۲۳۸	 ۲- انتقاد درونی
۲۴۱	 تحقیق ارزشیابی (ارزیابی، کاربردی)
۲۴۱	 موضوعهای مناسب برای تحقیق ارزشیابی